

жазгандай: "мугалим окуганга чейин жашайт. Окууну токтоткондон кийин, анда мугалим өлөт".[4,56]

Чыңгыз Төрөкулович мугалимдер тууралуу макалаларында: "мугалимдик — өлкөнүн улуу күчү. Мугалимдиктин руханий потенциалы биздин жашообузда көп нерсени аныктайт. Билимдин, маданияттын, мекенчилдиктин башаты мугалимдин күнүмдүк, түздөн-түз кубанычы менен балдардын аң-сезиминде түптөлөт. Эгерде тарбиячы жөнөкөй, кесиби жок, педагогдун жүгүн аркалаган адам эмес, баш тамга менен жазылган мугалим болушун кааласак, бул кесиптин профессионалдык жана социалдык кадыр-баркын көтөрүүгө жардам берүү баарыбыздын милдетибиз".

Генри Адамстын мугалим түбөлүктүүлүккө тийип, анын таасири кайда бүтөрүн эч ким айта албайт деген сөздөрү макалага эпиграф катары тандалып алынган бекеринен эмес. Ал тургай Уинстон Черчилл мектеп мугалимдеринин күчү бар деп жазган премьер-министрлер кыялдана алышат, бирок биз мугалимдер гана бул бийликти кантип туура бөлүштүрүү жөнүндө ойлоношубуз керек, жакшы үрөн себүү, балдарга оң таасир берүү, анткени окуучулар менен биз чечкиндүү, окуган, ойногон, психологиялык жактан акылдуу, катаал жана боорукер, талапчыл жана сабырдуу болушубуз керек.жана эң негизгиси, биздин асыл ишибизге кайдыгер болуп, мугалимдин наамына дал кетирбөө керек.

Корутунду: Жыйынтыктап айтканда Ч. Айтматовдун чыгармалары келечек муунду кыргыздын нарктуулугу менен тарбиялоого абдан зор салымын кошот. Кыргыздын келечеги жаштардын колунда, демек жети атасын таанып билүүгө жана жазуучубуздун Ак кеме повестиндеги чыгармасы мисал боло алат.

Колдонулган адабияттардын тизмеси:

1. Акматали Алимбеков, Кыргыз этнопедагогикасы: I бөлүк: Респ.мугалим.адистик берүүчү жогорку, орто окуу жайларынын студ.үчүн окуу куралы. - Б.:1996,-69 б.
2. Рысбаев Сулайман Казыбаевич, Ибраимов Кенже, Абдухамидова Батма Абдуакимовна, Адабий окуу, Кыргыз орто мектеринин 4- класстары үчүн окуу китеби, Б., 2015
3. Волков Г. Н. Этнопедагогика -Чебоксары, 1974.
4. Кыргыздар: санжыра, тарых, салт. I-II китептер -Бишкек,1991.
5. Абдухамидова Б.А. ж. б. А13 Адабий окуу: 3-класс үчүн окуу китеби. – Б.: Полиграфбумресурсы, 2014. – 184 б., сүрөттөрү менен.

УДК:37.02

<https://doi.org/10.56122/..v2i2.231>

**«БОЛОЧОК БАШТАЛГЫЧ КЛАСС МУГАЛИМДЕРИНИН ТЕХНОЛОГИЯЛЫК
МАДАНИЯТЫ» ТҮШҮНҮГҮНҮН ӨНҮГҮШ ЭВОЛЮЦИЯСЫ
ЭВОЛЮЦИЯ РАЗВИТИЯ КОНЦЕПЦИИ "ТЕХНОЛОГИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА
БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ"
THE EVOLUTION OF THE CONCEPT OF "TECHNOLOGICAL CULTURE OF
FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS"**

Маткасымова Минавар Осмоновна

Ош мамлекеттик педагогикалык университети

minavar68@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0002-7870-7535>

Аннотация: Илимий түшүнүктөрдүн мазмунунун өзгөрүшү илимий ойдун өнүгүүсүн көрсөтүп, билимдердин жаңы багыттарын аныктоого өбөлгө түзөт. Бул эмгекте «Болочок башталгыч класс мугалимдеринин технологиялык маданиятын» калыптандыруу түшүнүгүнүн

өнүгүү процессине талдоо жүргүзүлдү. Изилдөөдө бул түшүнүк кесиптик маданият → профессионалдык-педагогикалык маданият → технологиялык маданият катары каралды. Технологиялык маданият — бул мугалимдин окутуу технологияларын натыйжалуу колдонуу жөндөмүнөн, инсандык жана педагогикалык баалуулуктарды, жалпы маданий жана кесиптик компетенцияларды, өзүн-өзү өнүктүрүү мүмкүнчүлүктөрүн камтыган интегративдик түшүнүк. Бул термин алгач В.А. Слостенин, В.А. Мищенко жана Н.Г. Руденко (1996) тарабынан колдонулуп, кийинчерээк Н.А. Максимова (2001) жана И.Ю. Башкирова (2004) тарабынан терең изилденген. С.Н. Манжеева (2003) болсо студенттерди технологиялык даярдоонун мазмунун тандоо талаптарын иштеп чыккан. Технологиялык маданият мугалимдин педагогикалык технологияларды колдонуу жөндөмүн гана эмес, чыгармачылык жана активдүү ишмердүүлүк аркылуу билим берүү чөйрөсүн түзүү жөндөмүн да камтыйт. Бул түшүнүк мугалимдин өзүн-өзү өнүктүрүү жана ишке ашыруу процессинин негизги элементи катары каралат.

Негизги сөздөр: башталгыч класс, мугалим, технология, маданият.

Аннотация: Изменение содержания научных понятий отражает развитие научной мысли и способствует определению новых направлений знаний. В данной работе проанализирована эволюция формирования понятия «технологическая культура будущих учителей начальных классов». Исследование рассматривает это понятие через последовательность: профессиональная культура → профессионально-педагогическая культура → технологическая культура. Технологическая культура — это интегративное понятие, включающее способность учителя эффективно применять образовательные технологии, систему личностных и педагогических ценностей, общекультурные и профессиональные компетенции, а также потенциал к саморазвитию. Термин впервые был использован В.А. Слостениным, В.А. Мищенко и Н.Г. Руденко (1996) и впоследствии глубже изучен Н.А. Максимовой (2001) и И.Ю. Башкировой (2004). С.Н. Манжеева (2003) разработала требования к выбору содержания технологической подготовки студентов. Технологическая культура охватывает не только способность учителя использовать педагогические технологии, но и его умение через творческую и активную деятельность создавать образовательную среду. Это понятие рассматривается как ключевой элемент процесса саморазвития и самореализации учителя.

Ключевые слова: начальные классы, учитель, технология, культура.

Annotation: The evolution of scientific concepts reflects the development of scientific thought and helps identify new directions of knowledge. This study analyzes the formation and development of the concept of "technological culture of future primary school teachers." The research explores this concept through the sequence: professional culture → professional-pedagogical culture → technological culture. Technological culture is an integrative concept that includes the teacher's ability to effectively apply educational technologies, a system of personal and pedagogical values, general cultural and professional competencies, as well as the potential for self-development. The term was first introduced by V.A. Slostenin, V.A. Mishchenko, and N.G. Rudenko (1996) and was later further studied by N.A. Maksimova (2001) and I.Yu. Bashkirova (2004). S.N. Manzheeva (2003) developed criteria for selecting the content of students' technological training. Technological culture encompasses not only the teacher's ability to utilize pedagogical technologies but also their capacity to create an educational environment through creative and active engagement. This concept is considered a key element in the process of a teacher's self-development and self-realization.

Keywords: primary school, teacher, technology, culture.

Заманбап билим берүү системасынын динамикалуу өнүгүүсү билим берүү процессине жаңы технологияларды жана педагогикалык ыкмаларды интеграциялоону талап кылууда. Айрыкча башталгыч класстарда билим берүүдө технологиялык маданиятты өздөштүрүү мугалимдердин профессионалдык ишмердүүлүгүндө негизги орунду ээлейт. Бул түшүнүк

педагогикада акырындык менен өнүгүп, заманбап билим берүү чөйрөсүнүн ажырагыс бөлүгү болуп калды. Анын өнүгүүсүнүн негизги этаптары төмөнкүчө:

1. Баштапкы этаптар:

XIX кылымдын аягында жана XX кылымдын башында билим берүүдө технологиялык каражаттарды колдонуу муктаждыгы жаралган. Бирок бул учурда негизги көңүл техникалык жабдууларды гана пайдаланууга багытталган. [4]

2. Орто этаптар:

20-кылымдын орто ченинде педагогикалык процессти системалаштыруу жана окутуунун ыкмаларын жаңыртуу зарылдыгы пайда болду. Бул мезгилде мугалимдердин кесиптик даярдыгын өркүндөтүү үчүн маалыматтык жана технологиялык компоненттерди колдонуу талабы пайда болгон.

3. Замандын чакырыктарына ылайыкташуу:

1990-жылдардан баштап, технологиялык маданият педагогикалык изилдөөлөрдүн өз алдынча предмети катары кеңири изилдене баштаган. В.А. Сластенин, В.А. Мищенко жана Н.Г. Руденко (1996) бул түшүнүктү илимий айлампага киргизип, мугалимдин технологиялык маданиятын анын кесиптик даярдыгынын ажырагыс жана маанилүү бөлүгү катары карашкан. Алар "Технологиялык маданият түшүнүгү педагогикада акырындык менен өнүгүп, заманбап билим берүү чөйрөсүнүн ажырагыс бөлүгү болуп калды-" деп белгилешкен. [6]

4. Азыркы мезгил:

XXI кылымда окутуу технологияларын инновациялык парадигмага ылайык колдонуу талап кылынууда. Н.А. Максимова жана И.Ю. Башкирова бул багытта кеңири изилдөөлөрдү жүргүзүшкөн. Алар технологиялык маданиятты билим берүү процессинде натыйжалуулукка жеткирүү үчүн мугалимдин педагогикалык инструменттеринин топтому катары караган. [1]

Технологиялык маданият түшүнүгү илимде калыптанып, мезгилдин өтүшү менен өзгөрүп жана өнүгүп жатат. Анын мазмуну, педагогикалык билим берүүдөгү мааниси жана ар кандай аспектиери убакыттын талабына жараша өркүндөп, жаңы багыттар менен толукталууда. Эгерде XIX кылымдын аягында технологиялар окутуу процессине киргизиле баштаган болсо, XXI кылымда бул түшүнүк заманбап билим берүү парадигмаларынын ажырагыс бөлүгү катары каралууда. Анын баштапкы этаптарында негизинен техникалык каражаттарды колдонуу мүмкүнчүлүктөрүнө көңүл бурулган болсо, заманбап педагогикада бул түшүнүк инновациялык ыкмаларды, санариптик билим берүү ресурстарын жана алардын билим берүү процессиндеги ордун камтыйт. Буга байланыштуу, башталгыч класстардын мугалимдери үчүн технологиялык маданияттын мааниси педагогикалык ишмердүүлүктү өркүндөтүү, окуучулардын кызыгуусун арттыруу жана билим берүү сапатын жогорулатуу үчүн негизги шарт болуп саналат.

Биздин изилдөө болочок башталгыч класстын мугалиминин ишмердүүлүгүнө багытталгандыктан, А. Савченконун пикири боюнча, окутуунун жаңы технологиялары инсанга багытталган, натыйжага жетүүнүн бир нече жолдорун сунуштаган жана ар кандай шарттарда окутууну уюштуруу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылган ыкмаларга негизделет. Ошондой эле, бул технологиялар балдардын эмоционалдык абалына жана айлана-чөйрөгө оң мамилесин сактоо аркылуу ишке ашырылышы керек. Мугалим ар кандай педагогикалык шарттарда максатка жетүүгө ылайыктуу бир нече ыкмаларды билүүгө тийиш.

И. Дичковскаянын айтымында, дидактикалык технологиялар окуу процессин так жана логикалык тартипте уюштурууну талап кылат. Бул технологиялар мугалимге пландаштырылган натыйжаларга кепилдик берүү үчүн эмне жасоо керек жана кантип жасоо керектигин так көрсөтүп турат. Изилдөөлөрдүн (М. Левина, С. Мухина,

О. Соловьева, Д. Чернилевский) жыйынтыгы боюнча, окутуу технологиясы — бул билим берүү процессин жана таанып-билүү иш-аракеттерин башкарууга арналган система. Мугалимдин дидактикалык ишмердүүлүгү окуу процессин натыйжалуу уюштурууга жана

инновациялык шарттарды камсыздоого багытталат. Окутуу технологиясы окуу максаттарына жетүүнү камсыз кылган ырааттуу жана бирдиктүү окуу актыларынан турат, бул окуу процессинин жалпы стратегиясына шайкеш келет жана анын бардык этаптарын өз ара байланышта бириктирет. Биздин оюбузча, «Педагогикалык технология» түшүнүгү, билим берүү технологияларын жана башкаруу технологияларын камтыгандыктан, «окутуунун технологиясы» түшүнүгүнө караганда бир аз кеңири түшүнүк.

Педагогикалык технология – билим берүү процессин оптималдаштырууга, аны уюштурууга жана баалоого багытталган ыкмалар жана принциптердин системасы

(В. Кларин) [3]. Окутуу технологиясы – максатка жетүү үчүн мугалим менен окуучулардын иш-аракеттеринин ырааттуулугун жана алгоритмин камсыз кылган ыкма (Н.Ф. Талызина, М. Левина). В.Беспалько педагогикалык системанын практикада ишке ашырылган долбоору катары караса, В.И. Загвязинский сабакты уюштуруунун өзөгү катары «идея» жана «долбоор» түшүнүктөрүн белгилейт [2].

Илимий адабияттар арасында башталгыч класс мугалимдеринин технологиялык маданиятын өнүктүрүү маселесин атайылап изилдеген эмгектер да бар.

С.Н. Манжеева болочок башталгыч класстар мугалимдерин технологиялык окутууга даярдоо үчүн бир нече негизги талаптарды иштеп чыккан [5]. Алар төмөнкүлөрдү камтыйт:

1. Заманбап билим берүү максаттарына ылайык келүү:

Окутуу мазмуну ар бир окуучунун инсандык өнүгүүсүн камсыздоого багытталууга тийиш.

2. Технологиялык билим берүүгө багыт алуу:

- Окуучуларды дүйнөнүн технологиялык картинасын бирдиктүү түшүнүүгө үйрөтүү;
- Трансформациялык ишмердүүлүктүн негизги ыкмаларын жана каражаттарын өздөштүрүү;
- Студенттердин чыгармачылык жөндөмдөрүн жана технологиялык ой жүгүртүүсүн өнүктүрүү.

3. Мазмундун технологиялык компонентин ишке ашыруу:

- Окуу материалын тереңирээк жалпылоо мүмкүнчүлүгүн камсыз кылуу;
- Мазмунду технологиялык операцияларды ырааттуу изилдөө негизинде түзүү.

Бул талаптар студенттерди заманбап технологияларды түшүнүүгө жана натыйжалуу колдонууга багыттайт.

Изилдөө ишибизде «Технологиялык маданият» категориясынын курамындагы «Технология» => «маданият» => кесиптик маданият => кесиптик-педагогикалык маданият ==> «технологиялык маданият» категориялар ортосундагы өз ара байланыштарды жана алардын системадагы ордун аныктоону эп көрдүк.

Жогоруда белгилегендей, технология — бул адамдын иш-аракеттерин пландалган тартипте уюштуруу, материалдарды, энергияны жана маалыматты адамдын керектөөсүнө ылайык өзгөртүү процессин камсыз кылуучу ыкмалардын жыйындысы. Ошондой эле, ал ушул процесстерди жана ыкмаларды изилдеген илим катары да түшүндүрүлөт.

Бир катар негизги аныктамаларды талдап чыккан соң, маданият: 1) адамзат жараткан материалдык жана руханий баалуулуктардын жыйындысы, 2) бир нерсени өздөштүрүүдөгү жеткилендик даражасы (мисалы, сүйлөө маданияты, эмгек, жүрүм-турум ж.б.) деген бүтүмгө келүүгө болот. Кесиптик педагогикалык маданият, жеке кесиптик сапаттардын системасы, жетектөөчү компоненттери жана функциялары катары, профессионал мугалимдин инсанынын интегративдик сапаты катары, эффективдүү педагогикалык ишмердүүлүктүн шарттары жана өбөлгөлөрү катары аныкталат (И.Ф. Исаев).

Теориялык изилдөөлөрдүн талдоосунун негизинде, башталгыч класстын мугалиминин технологиялык маданияты – бул өзгөртүүчү иш-аракеттерди ийгиликтүү өздөштүрүү үчүн зарыл болгон дидактикалык билимдерди жана көндүмдөрдү, профессионалдык маанилүү инсандык сапаттарды айкалыштырган элементтердин жыйындысы экендиги айкындалды.

Маданияттык мамиле педагогикалык кубулуштарды социалдык жана маданий контекстте тереңирээк карап чыгууга шарт түзөт. Бул мамиле адам жана коом маданиятынын

өнүгүүсүндөгү негизги мыйзам ченемдүүлүктөрдү, алардын өз ара байланышын жана бири-бирине болгон көз карандылыгын изилдөөгө багытталган. А.В. Барабанщиков жана И.Ф. Исаевдин пикири боюнча, мугалимдин педагогикалык маданияты коомдук педагогикалык маданияттын бир бөлүгү болуп эсептелет. Педагогикалык маданиятты алып жүрүүчүлөр — бул таалим-тарбия иштерине тиешеси бар, өзүнүн кесиптик жана күнүмдүк ишмердүүлүгүндө тарбиялык баалуулуктарды карманган адамдар.

Кесиптик-педагогикалык маданиятты алып жүрүүчүлөр катары билим берүү ишине түздөн-түз байланышкан адамдар каралат. Алар педагогикалык ишмердүүлүктү, мугалим менен окуучунун ортосундагы коммуникацияны ишке ашыруучулар, ошондой эле инсандык өнүгүүнү жана өз ара аракеттенүүнү камсыз кылуучулар болуп саналат. Мында маданияттын өзөгү- педагогикалык баалуулуктарды коомго жеткирүү жана аны өнүктүрүү.

В.Л.Бениндин пикиринде педагогикалык маданияттын интеллектуалдык маданият», «маалыматтык маданият», «гуманитардык маданият» түшүнүктөрүнө жакын. Окумуштуу педагогикалык маданияттын типологиясы проблемасын талдап, анын түрлөрүн айырмалоонун критерийлери катары «билим берүү чөйрөсүндөгү баалуулук багыттарынын мазмунун, насаатчы менен окуучунун өз ара мамилелеринин нормаларын, ошондой эле мугалимдин коомдук ролун аткаруудагы эркиндигин болуп корсотот. Ал «педагогикалык маданият» - «педагогикалык чеберчилик» - «педагогикалык техника» түшүнүктөрүнүн өз ара байланышын талдап, бул түшүнүктөр окшош эмес, бирок түпкү мааниси боюнча айырмаланат деген жыйынтыкка келет.

И.Ф. Исаев кесиптик-педагогикалык маданият теориясын өнүктүрүүгө чоң салым кошкон изилдөөчүлөрдүн бири болуп саналат. Ал «кесиптик-педагогикалык маданият» түшүнүгүн мугалимдин чыгармачылык аркылуу өзүн-өзү ишке ашыруусунун каражаты жана ыкмасы катары аныктаган. Бул маданият педагогикалык баалуулуктарды жана технологияларды өздөштүрүү, өткөрүп берүү жана жаңыдан жаратуу процесстеринде ишке ашырылат.

Е.В. Бондаревская педагогикалык маданиятты жеке инсандык аспектке карап, аны мугалимдин маданияттардын диалогун түзүү жөндөмдүүлүгүнүн интегралдык мүнөздөмөсү катары түшүндүрөт. Анын пикири боюнча, педагогикалык маданият — бул эки инсандын ортосунда адамзат маданиятын өткөрүп берүү процесси аркылуу ишке ашырылган баарлашуу.

А.А. Петров педагогикалык маданиятты үч негизги компоненттин биримдиги катары карайт: мугалимдин кесиптик ишмердүүлүгү, жалпы маданияты жана коомдук маданияты. Ошондой эле ал жалпы маданий компетенттүүлүктү педагогикалык маданияттын маанилүү факторлорунун бири катары белгилейт.

Ошентип, педагогикалык маданият — бул мугалимдин кесиптик ишмердүүлүгүндө инсандын өзүн-өзү ишке ашыруусун жана педагогикалык баалуулуктарды өткөрүп берүүнү камсыз кылган комплекстүү түшүнүк.

Дидактикалык маданият: педагогикалык маданияттын негизги компоненти.

Дидактикалык маданият педагогикалык маданияттын негизги бөлүгү болуп эсептелгендиктен, бул багыттагы изилдөөлөр илимде кеңири таралган. Мындай изилдөөлөрдүн арасында А.А. Петров, Г.М. Криницкая, Е.Н. Алябьева, О.А. Игумнова жана Н.М. Фатьянова сыяктуу изилдөөчүлөрдүн эмгектери белгилүү.

Г.М. Криницкаянын айтымында, мугалимдин дидактикалык маданиятынын маанилүү бөлүгү — предметтик-эффективдүү компонент. Бул компонент максаттарды коюу, окуу-тарбия процессин пландаштыруу жана окутуу ыкмаларын тандоо аркылуу дидактикалык процесстин натыйжалуу ишке ашырылышын чагылдырат. Мугалимдин дидактикалык маданиятынын өнүгүшү окуу процессин чыгармачылык менен жаңыртууга, жаңы жана уникалдуу тажрыйбаны калыптандырууга шарт түзөт. Ал эми чыгармачылык ишмердүүлүк аркылуу өзүн-өзү ишке ашыруу мугалимдин дидактикалык маданиятынын эң жогорку деңгээли болуп саналат.

Кыргызстанда башталгыч класс мугалимдеринин технологиялык маданиятын калыптандыруу боюнча атайын изилдөөлөр жүргүзүлгөн эмес. Бирок, мектеп практикасында жана жогорку

окуу жайларда окутуу технологияларын колдонуу темасына арналган бир катар эмгектер бар. Алардын катарына И. Бекбоев, Э. Мамбеткунов, А. Алимбеков, Н. Дуйшеева сыяктуу изилдөөчүлөрдүн эмгектерин киргизүүгө болот. Ошондой эле, болочок башталгыч класс мугалимдерин ар кандай багыттарда даярдоо боюнча изилдөөлөр жүргүзүлгөн. Мисалы:

- Этнопедагогикалык даярдоо (А. Алимбеков, Н. Дуйшеева, А. Муратбаев, Н. Шадиёв, К. Тешебаева);
- Ата-энелер менен иштөөгө даярдоо (Ж. Карасартова);
- Дене тарбия жана оюндарды колдонууга даярдоо (А. Иманбаев, А. Аттокуров).

Тематикасы жагынан биздин изилдөөгө жакын, бирок башка багыттагы изилдөөлөр да бар. Алардын катарына С.Э. Иманкулова (2015), Ш.К. Султаналиева (2016), М.Д. Айдарова (2012), Г.А. Касымова (2014) сыяктуу изилдөөчүлөрдүн диссертациялык иштери кирет.

Башталгыч класстар мугалимдеринин технологиялык маданиятын түздөн-түз карабаган, бирок ага тиешелүү аспекти камтыган эмгектер да бар. Мисалы, А.Ж. Ажибаеванын "Башталгыч мектеп мугалимдерин даярдоонун сапатын башкаруу практикасы жана теориясы" (2018) эмгеги жана биздин изилдөөбүзгө тематикалык жактан бир топ жакын изилдөөлөрдүн катарына М. Ү. Өмүралиевдин “Келечектеги башталгыч мектептин мугалимдеринин маалыматтык-компьютердик технологияларды колдонуу көндүмдөрүн калыптоонун дидактикалык негиздери” деген темадагы диссертациялык изилдөөсү кирет. Бирок, бул эмгекте башталгыч мектептин мугалиминин технологиялык маданияты категориясы атайын каралган эмес. (Бишкек – 2012)

Ошентип, азыркы педагогика илимий адабияттарда башталгыч класс мугалимдеринин технологиялык маданиятынын маңызын, структуралык моделин, калыптандыруу шарттарын тикеден тике предмет катары караган эмгектер жолукпайт. Бул жагдай изилдөөнүн актуалдуулугун дагы бир ирет ишенимдүү тастыктоого мүмкүнчүлүк берет.

Технологиялык маданият — бул заманбап билим берүү процессинде мугалимдин кесиптик ишмердүүлүгүн жаңы деңгээлге көтөргөн комплекстүү түшүнүк. Башталгыч класстар мугалимдери үчүн технологиялык маданияттын мааниси өзгөчө чоң, анткени алар билим берүүнүн эң алгачкы баскычында балдардын калыптанышуусуна жана келечектеги ийгилигине түздөн-түз таасир этет. Бул түшүнүк мугалимдин ишмердүүлүгүндө заманбап окутуу технологияларын натыйжалуу колдонуу, билим берүү процессин инновациялык ыкмалар менен уюштуруу жана окутуу сапатын жогорулатуу жөндөмдүүлүгүн өзүнө камтыйт

Болочок башталгыч класс мугалиминин технологиялык маданияты деп педагогикалык технологияларды колдонуу багытындагы иш-аракеттерди эффективдүү өздөштүрүү үчүн зарыл болгон билимди, жөндөмдү, мотивацияны, баалуулуктарды жана жеке сапаттарды бириктирген элементтердин динамикалык жыйындысын түшүнөбүз.

Жалпы жыйынтык: "Технологиялык маданият" — заманбап билим берүү процессинде мугалимдин кесиптик чеберчилигин өркүндөтүүдө жана билим берүүнүн сапатын жогорулатууда негизги факторлордун бири болуп саналат. Бул түшүнүк башталгыч класстардагы окутуу процессин заманбап талаптарга ылайык уюштуруунун, мугалимдин чыгармачылык жөндөмдөрүн жана инновациялык ыкмаларды колдонуу мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтүүнүн негизи катары каралат. Макалада "технологиялык маданият" түшүнүгүнүн тарыхый-теориялык өнүгүү этаптары, анын педагогикалык ишмердүүлүктөгү орду жана мааниси кеңири талдоого алынды. Технологиялык маданияттын педагогикалык процессте натыйжалуу колдонулушу — билим берүү чөйрөсүнүн үзгүлтүксүз өнүгүүсүн жана окуучулардын ар тараптуу өсүшүн камсыз кылууда негизги шарт экендиги белгиленди.

Негизги тыянактар:

1. Мугалимдин кесиптик даярдыгынын ажырагыс бөлүгү:

Технологиялык маданият мугалимдин инсандык жана профессионалдык сапаттарын өркүндөтүп, анын окутуу процессинде заманбап технологияларды натыйжалуу колдоно билүүсүнө шарт түзөт.

2. Билим берүүнүн сапатын жогорулатуу:

Технологиялык маданиятты педагогикалык ишмердүүлүккө интеграциялоо — башталгыч класстарда окутуунун сапатын жогорулатууга жана балдардын чыгармачылык потенциалын өнүктүрүүгө өбөлгө болот.

3. Келечектеги мугалимдерди даярдоо:

Технологиялык маданиятты калыптандыруу программалары мугалимдерди жаңы технологияларды өздөштүрүүгө жана аларды практикада колдонууга үйрөтүү аркылуу педагогикалык билим берүүнүн актуалдуулугун арттырат.

Жыйынтыктап айтканда: Технологиялык маданият заманбап педагогиканын негизги багыты болуп, билим берүү процессинин натыйжалуулугун жана окуучулардын интеллектуалдык өнүгүүсүн камсыз кылууда чоң роль ойнойт. Бул түшүнүктү терең изилдөө жана педагогикалык практикада ишке ашыруу билим берүү системасында сапаттуу өзгөртүүлөрдү жүргүзүүгө мүмкүнчүлүк берет. Технологиялык маданиятты калыптандыруу - бул мугалимдердин кесиптик чеберчилигин жаңы деңгээлге көтөрүүнүн негизги шарты.

Адабияттар:

1. Башкирова, И.Ю. (2004). Инновационные аспекты формирования профессиональной компетентности учителей. Москва: Наука.
2. Загвязинский, В. И. Педагогическое предвидение / В. И. Загвязинский — М.: Знание, 1987.
3. **В. Кларин:** «Педагогическая технология в учебном процессе: Анализ зарубежного опыта», издано в **1989** году в издательстве «Знание», г. Москва
4. Максимова, Н.А. (2001). Современные подходы к формированию технологической культуры педагогов. Санкт-Петербург: Лань.
5. Манжеева, С.Н. (2003). Содержание технологической подготовки студентов-будущих учителей начальных классов. Москва: Издательство МГУ
6. Слостенин, В.А., Мищенко, В.А., Руденко, Н.Г. (1996). Технологическая культура учителя как компонент профессиональной подготовки. Москва: Просвещение.

УДК 78: 372.878

**МУЗЫКА – МЕКТЕПКЕ ЧЕЙИНКИ БАЛДАРДЫН АКЫЛ-ЭС
ЖӨНДӨМДҮҮЛҮКТӨРҮН АКТИВДЕШТИРҮҮНҮН КАРАЖАТЫ
МУЗЫКА КАК СРЕДСТВО АКТИВИЗАЦИИ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ НАВЫКОВ
ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНИКА
MUSIC AS A MEANS OF ACTIVATING THE MENTAL ABILITIES OF PRESCHOOL
CHILDREN**

Мурзабаева Бусанталат Буркановна
Ош мамлекеттик педагогикалык
университети

Аннотация. Бул макалада мектепке чейинки билим берүүдөгү музыка предметинин балдардын ар тараптан өнүгүүсүнө тийгизген таасири анализденди. Мазмуну боюнча улуттук, формалары боюнча көп түрдүү жана мүнөзү, ички дүйнөсү боюнча кыргыз музыкасы байлыгы, жекече стилдердин көптүгү менен айырмаланып турат. Ошондуктан анын балдарды тарбиялоочу таасири өтө зор. Кыргыз музыкасы улуттук өзгөчөлүктөргө өтө бай. Азыркы мезгилдеги кыргыз музыкасындагы бардык жакшынакай табылгалардын түпкү тамыры элдик чыгармачылык менен тыгыз байланышкан. Кыргыз музыкасынын жаны жана жүрөгү жайбаракат салмактуу толукиуган күү (мелодия) - эпикалуу токтоо,